

Bomen in tuinen

Inleiding

Verschillen maken een tuin de moeite waard. Verschillen in beplanting, kleur, zon en schaduw, hoog en laag. Dat laatste kan bereikt worden door de tuin verschillende niveaus te geven, maar kan ook door het planten van bomen. Zij geven de tuin karakter en sfeer. Bovendien accentueren zij de verschillen in grootte van de diverse planten.

Echter, bomen zijn ook forse groeiers. Wat begint met een klein boompje kan al na een paar jaar de buurt terroriseren. Daarom is het van belang rekening te houden met de groeikracht van de boom in relatie tot de plaats waar de boom komt te staan. In dit Groentje een overzicht van loofbomen en hun geschiktheid om in tuinen te planten.

Wie een boom wil planten moet rekening houden met een aantal zaken zoals:

- Hoeveel ruimte heeft de boom tot zijn beschikking?
- Hoe zal de schaduwwerking van de volwassen boom zijn?
- Staat de boom ver genoeg van de erfafscheiding?
- Hoe wordt de grond onder de boom gebruikt?
- Welke vorm kroon wil ik hebben?
- Moet de boom door bladkleur of bloeiwijze opvallen?
- Kies ik voor uitheems of inheems?

Met de antwoorden op deze vragen wordt het al een stuk eenvoudiger om een boom uit te kiezen.

Voor kleine tuinen komen vooral de boomsoorten in aanmerking die van nature vrij klein blijven en een lichtdoorlatende kroon hebben. Ook traag groeiende of goed snoeibare soorten kunnen in aanmerking komen. Voor grote bomen is veel ruimte nodig. Snoei is hiervoor geen oplossing omdat de boom dan vaak een erg ongelukkige vorm krijgt. Beter is het om deze bomen alleen aan te planten op plekken waar ze ook tot hun recht komen.

Bomen en burens

Een flinke boom die bij de burens voor overlast zorgt door bijvoorbeeld schaduwwerking, kan voor flinke irritatie zorgen. Door daar al bij de aanplant rekening mee te houden, kunnen veel burenruzies voorkomen worden. Bovendien zijn er wettelijke voorschriften over de plaats waar een boom geplant mag worden. Deze kunnen per gemeente verschillen, daarom is het van belang om altijd de plaatselijke verordeningen te raadplegen.

Meestal is het zo dat bomen niet binnen twee meter van de erfgrans mogen staan en dat de burens geen overhangende takken hoeven te accepteren. Voor gemeenschappelijke bomen en hagen op de erfgrans gelden andere regels. Ook voor bomen grenzend aan de openbare weg kunnen andere eisen gelden. Bij het planten van bomen is het verstandig altijd eerst met de burens of andere belanghebbenden te overleggen.

Inheems of exoot

Veel tuinplanten komen van over de hele wereld. Voor bomen is dat niet anders.

Inheemse bomen zijn bomen die van nature in Nederland thuishoren. Zij zijn het beste aangepast aan de Nederlandse omstandigheden, zijn het sterkst en spelen een rol in het ecosysteem. Dat wil zeggen dat ze van belang zijn voor allerlei levende wezens, vogels maar ook insecten en ongewervelden. Bij exoten is dat veel minder het geval. De inheemse diersoorten "lusten" ze niet, daardoor spelen ze een veel geringere rol in natuurlijke processen. Ook zijn veel exoten gevoeliger voor de weersomstandigheden. Wel hebben exoten vaak een hoge sierwaarde, zoals veel Noord-Amerikaanse en Canadese soorten met hun prachtige herfstkleuren. Het kiezen tussen in- of uitheems is dan ook vaak kiezen tussen natuurlijke meerwaarde of vooral sierwaarde.

Kleinere soorten

De kleinere boomsoorten hebben een volwassen grootte van ongeveer 5 m of groeien zeer traag. Natuurlijk is die maat afhankelijk van de standplaats en grondsoort. In deze categorie is het verschil tussen boom en struik soms maar betrekkelijk. Botanisch gezien vertakken struiken zich meteen vanaf de grond en vormen bomen een stam met zijtakken. Door snoei kennen we sommige bomen als struik, terwijl zij wel het vermogen hebben om als boom uit te groeien. Overigens zijn forse struiken in plaats van bomen in kleinere tuinen vaak een goed alternatief.

Vlier (*Sambucus nigra*)

Hoewel een heel alledaagse struik kan deze fraai als kleine boom uitgroeien. Vooral de platte witte bloemschermen en de bessen in het najaar vallen op. Vogels brengen de boom dan ook massaal bezoek. Vlier groeit prima op alle soorten grond en kan goed gesnoeid worden.

Japanse esdoorn (*Acer palmatum*)

Deze esdoorn wordt meestal niet groter dan zo'n 6 m en is met z'n sierlijke vorm zeer geschikt voor kleine tuinen. De meest gekweekte is de *A. Palmatum "Atropurpureum"* met donkerrood blad, dat in de herfst vuurrood verkleurt. Ook "*Dissectum*" met diep ingesneden blad wordt veel gekweekt.

Veldesdoorn (*Acer campestre*)

Inheems. Veldesdoorn wordt meestal gebruikt als haag en is zeer goed te snoeien. Toch is het een echte boom die tot 15 m kan uitgroeien, maar dat vrijwel nooit haalt. De goede snoeimogelijkheden maken de boom geschikt voor kleine tuinen.

Krentenboompje (*Amelanchier Lamarckii*)

Afkomstig uit Noord-Amerika, maar veel aangeplant en verwilderd. Sierlijk en attractief, vaak als struik toegepast, maar kan ook tot kleine boom uitgroeien. De bessen worden veel door vogels gegeten, een voorbeeld van een exoot met natuurlijke meerwaarde! Bloeit wit in april en heeft prachtige herfstkleuren.

Acer platanoides "Globosum"

Wordt tot zo'n 5 m hoog. Door de gedrongen ronde kroon past deze esdoorn goed in kleine tuinen.

Hazelaar (*Coryllus avellana*)

Dit is ook weer een klein boompje dat vaak als struik toegepast wordt. Opvallend zijn de vroege bloei, vaak al in januari, en natuurlijk de vorming van hazelnoten. Goed snoeibaar.

Gouden regen (*Laburnum*)

Wordt niet hoger dan 5 m. Uitbundige gele bloemtrossen. Groeit op alle grond mits niet te nat. De zaden zijn giftig, dus de boom kan beter niet aangeplant worden in tuinen met jonge kinderen.

Fluweelboom (*Rhus typhina*)

Groeit op elke grond. Wordt niet hoog maar vormt wel veel wortelopslag. Decoratief blad dat in de herfst sterk verkleurt. Het behaarde blad kan huidirritaties veroorzaken.

Inheemse vogelkers (*Prunus padus*)

Inheemse vogelkers kan zowel in een windsingel en als solitaire boom aangeplant worden. De bijnaam is "boerensering" wat te maken heeft met de witte, geurige bloemtrossen. De bessen vallen bij vogels zeer in de smaak. Krijgt vogelkers de ruimte, dan kan het op den duur een boom van 10 m worden, maar snoei wordt goed verdragen. Overigens moet de inheemse vogelkers niet verward worden met de Amerikaanse vogelkers *Prunus serotina*. Dit is een snelle groeier die zich gemakkelijk uitzaait en zich daardoor vlug verspreidt.

Middelgrote soorten

Deze worden rond 10 m hoog en hebben dus flink wat ruimte nodig, maar kunnen goed een plek vinden in grote tuinen. Steeds vaker worden er trouwens bolvormige of compact opgroeiende cultuurvariëteiten gekweekt die voor kleinere tuinen een goed compromis kunnen vormen.

Amberboom (*Liquidambar styraciflua*)

Inheems in het oosten van de Verenigde Staten. Daar wordt het een zeer hoge boom, hier in de regel niet hoger dan 10 meter. Opvallend zijn de prachtige herfstkleuren met geel, rood en paars aan een boom. Verlangt niet te droge grond.

Berk (*Betula pendula*)

Snelle groeier op diverse, bij voorkeur vochtige gronden. Komt in Nederland veel in het wild voor, vooral op heideterreinen. Ook bij volwassen bomen blijft de kroon tamelijk veel licht doorlaten. Er zijn verschillende cultivars zoals treurvormen. De decoratieve, witte schors schilfert af in grote lappen. Afkomstig uit Canada en Noord-Amerika waar de bast werd gebruikt voor het vervaardigen van kano's.

Els (*Alnus glutinosa*)

Inheems, geschikt voor vochtige, venige grond. Attractieve bloei in het voorjaar (katjes). De vruchten (elzeproppen) trekken veel mezen en sijsjes aan.

Ginkgo (*Ginkgo biloba*)

Uit China. Fraaie waaivormige bladeren die in de herfst geel verkleuren en dan afvallen. Trage groeier.

Paulownia tomentosa.

Afkomstig uit China. Prachtige bloeier in mei met trossen lichtblauwe bloemen op het nog kale hout, maar de bloemknoppen zijn nogal vorstgevoelig. Daardoor valt de bloei vaak tegen. Een beschutte standplaats op goede, doorlatende grond is nodig.

Trompetboom (*Catalpa bignonioides*)

Afkomstig uit Noord-Amerika. Loopt laat in het voorjaar uit en bloeit midden in de zomer. De vruchten (lange peulen) blijven in de winter hangen. Heeft een tegen wind beschutte standplaats nodig. De boom groeit breed uit, maar de cultivar "Bungii" is bolvormig.

Lijsterbes (*Sorbus aucuparia*)

Inheemse, snelle groeier op elke grond. Groeit niet breed uit. Bloeit in mei met witte schermen en is aantrekkelijk voor insecten. De bessen rijpen in augustus, zeer in trek bij vogels.

Wilg (*Salix* sp.)

Op vochtige plaatsen kunnen wilgen tot forse bomen uitgroeien, maar doordat ze snoei zeer goed verdragen, kunnen ze ook prima in kleinere tuinen groeien, b.v. als knotwilg. Gemakkelijk te stekken door in het voorjaar twijgen in vochtige grond te steken. De boswilg (*Salix caprea*) groeit op droge grond. In het voorjaar zijn bloeiende wilgen van belang als voedselbron voor bijen en hommels.

Grote soorten

Dit zijn soorten die uitgroeien tot bomen van meer dan 15 meter. Naast de grote omvang die ze in volwassen staat kunnen bereiken, vormen ze ook een fiks wortelgestel dat rioleringen en bestrating kan ontwrichten. Willen deze soorten tot hun recht komen, dan moeten ze geplant worden in parken, lanen of zeer grote tuinen.

Zomereik (*Quercus robor*), **Wintereik** (*Q.petrea*), **Amerikaanse eik** (*Q.rubra*), **Moeraseik** (*Q.palustris*)
 Groeien bij voorkeur op humeuze, vochtige zandgrond. Vooral de inheemse zomer- en wintereik zijn trage groeiers, maar mits ze de ruimte krijgen, worden het imposante bomen. Amerikaanse eik levert veel eikels op en fraaie herfstkleuren. Moeraseik groeit op wat vochtiger grond en blijft kleiner dan Amerikaanse eik.

Paardenkastanje (*Aesculus hippocastaneum*)

Prachtige bloei in het voorjaar, maar geeft later in de zomer zware schaduw. Groeit op alle gronden.

Tamme kastanje (*Castanea sativa*)

Is geen familie van de paardenkastanje, maar wordt vergelijkbaar van grootte. Snelle groeier met eetbare vruchten.

Beuk (*Fagus sylvatica*)

Op vochthoudende zandgrond. Geeft zware schaduw en traag verterend blad.

Populier (*Populus spec.*)

Groeit snel op vochtige grond. Is na 25 jaar een hoge boom, maar wordt daarna snel minder vitaal, dan breken er b.v. takken af bij harde wind.

Es (*Fraxinus excelsior*)

Inheemse, forse sierlijke boom voor vochtige grond. Laat behoorlijk licht door, het blad verteert vrij snel en levert luchtige humus.

Plataan (*Platanus pseudoplatanus*)

Veel gebruikte stadsboom, verdraagt luchtvervuiling.

Walnoot (*Juglans nigra* en *J.regia*)

Door de breed uitgroeiende kroon heeft deze boom veel ruimte nodig. Eetbare vruchten. Houdt van voedselrijke enigszins vochtige grond.



Tekst: AVVN